

Fylkesmannen i Aust-Agder

Serviceboks 606

Deres ref.:

Saksbehandler: SKU

Vår ref.: 08/4894

Dato: 04.02.2009

4809 ARENDAL

Fortolkning av pasientrettighetsloven kapittel 4 A - Virkeområde

Vi viser til e-post av 4. november 2008 fra fylkesmannen i Aust-Agder v/Trude Agnor Langvik med spørsmål om det geografiske virkeområdet for pasientrettighetsloven kapittel 4 A. Spørsmålet blir reist på bakgrunn av at enkelte kommuner tilbyr pasienter feriereiser til utlandet med norsk helsepersonell. Enkelte av disse pasientene kan være innenfor den personkretsen som omfattes av kapittel 4 A.

Det stedlige virkeområdet for pasientrettighetsloven reguleres i § 1-2. Det går fram av første ledd at loven gjelder i riket. Med dette menes fastlands-Norge. Kongen kan gi forskrift om anvendelse på Svalbard og Jan Mayen. Slik forskrift er ikke gitt.

Hva gjelder behandling i utlandet, har lovgiver uttrykkelig omtalt dette i Ot.prp. nr. 12 (1998-99) side 34: "Det stedlige virkeområdet foreslås begrenset til riket. Pasienter som blir tildelt behandling i utlandet etter vedtak av norske helsemyndigheter må samtykke til slik behandling etter de krav som fremkommer i pasientrettighetsloven. Retten til informasjon om utført behandling og journalinnsyn reguleres i det lands lovgivning som behandlingen ytes i." Tilsvarende fremkommer i de særskilte merknadene til pasientrettighetsloven § 1-2, side 125.

Lovgiver har ikke gjort noen særskilte unntak fra eller utvidelser av dette virkeområdet for nytt kapittel 4 A. I Ot.prp. nr 64 (2005-2006) heter det kort på side 34 at: "Pasientrettslova gjeld i utgangspunktet for alle som oppheld seg i riket, jf. § 1-2."

Utover straffeloven § 12 finnes det ingen alminnelige regler om norsk retts geografiske virkeområde utenfor riket, og det må forventes at lovgiver uttrykkelig omtaler dette i den enkelte lov dersom det er lovgivers hensikt at norske offentligrettslige regler skal gjelde i utlandet.

Folkeretten er likevel ikke til hinder for at norske offentligrettslige regler om rettigheter til tjenesteyting kan komme til anvendelse for norske borgere i utlandet. Statene står langt på vei fritt til å la slik lovgivning få anvendelse overfor egne borgere som oppholder seg på annet lands territorium. Justisdepartementets Lovavdeling har uttalt seg om dette i et brev av 28. juli 2000 om norsk helse- og sosiallovgivnings anvendelse i utlandet.

Helsedirektoratet «Soa_Navn»

«Sse_Navn»

«Sbr_Navn», tlf.: «Sbr_Tlf»

Postadr: Pb 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadr: Universitetsgata 2 • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

I brevet heter det imidlertid også følgende om bruk av tvang med hjemmel i norsk lov i utlandet: "En annen sak er at norske myndigheter neppe kan utøve tvang overfor tjenestemottakerne uten samtykke fra den stat det gjelder." Selv om pasientrettighetsloven, herunder kapittel 4 A, fremstår som en rettighetslov, har kapittel 4 A likevel primært karakter av tvangsregler som gir myndighetene hjemmel for inngrep overfor private rettssubjekter. Sett fra et folkerettslig synspunkt mener vi derfor at det er tvilsomt om kapittel 4 A kan komme til anvendelse i utlandet, med mindre det gjøres uttrykkelige avtaler mellom Norge og den aktuelle stat vedrørende dette.

Det samme utgangspunktet gjenfinnes i Helsedirektoratets veileder IS-1560 "Hjemsendelse av alvorlig psykisk syke. Gjennomføring av pasienttransporter er til og fra utlandet". Her er det lagt til grunn at norske borgere som oppholder seg i utlandet er underlagt det aktuelle landets regler om tvungent psykisk helsevern for så vidt det er behov for slik helsehjelp.

På bakgrunn av ovennevnte legger Helsedirektoratet derfor til grunn av pasientrettighetsloven kapittel 4 A ikke kan anvendes i utlandet, selv om den aktuelle tvungne helsehjelpen forutsettes utført av norsk helsepersonell overfor norske pasienter i forbindelse med feriereiser i regi av norske helseinstitusjon. Antatt behov for bruk av tvungen helsehjelp for å unngå vesentlig helseskade bør derfor være et moment i vurderingen når det overveies om en pasient uten samtykkekompetanse skal tilbys slike feriereiser til utlandet.

Vennlig hilsen

avdelingsdirektør e.f.
Ragnhild Castberg

Hanne Skui
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk